

УДК 811.11

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-6-13>**Тетяна ХОМЕНКО,**

orcid.org/0000-0002-7871-1940

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри німецької мови та методики її викладання

Центральноукраїнського державного педагогічного університету

імені Володимира Винниченка

(Кропивницький, Україна) tat04jana24@gmail.com**МОВНА КАРТИНА СВІТУ ДАВНІХ ГЕРМАНЦІВ: ВІЙСЬКОВІ АТРИБУТИ**

Статтю присвячено розгляду мовної картини світу давніх германців. Процеси глобалізації призводять до контакту культур. Для ефективного спілкування співрозмовники повинні мати уявлення про культурну спадщину, реальності якої відображені в мовній картині світу. Поняття картини світу й мовної картини світу розглядали Ю. Апресян, Ю. Караулов, О. Косенко, І. Кононенко, С. Семчинський та інші. У статті охарактеризовані лексико-семантичні одиниці на означення військових атрибутів у картині світу давніх германців.

З описів античних авторів (Плутарха, Юлія Цезаря, Корнелія Тацита) відомо, що повнолітні германці-воїни присвячували все своє життя військовим діям. Військові атрибути та зброя були в центрі їхньої уваги. Зброя була присутня в усіх важливих подіях давніх германців: при ініціації, укладенні шлюбу, похороні. За допомогою зброї германці ворожили, співали перед боєм, готувалися до битви. Аналіз значень показав, що в розряд зброї та військових атрибутів переходили інші предмети (сокира, коса, хустка), і, навпаки, частина озброєння ставала побутовими предметами (Messer). Словниковий склад германців у галузі військової термінології збагачувався також за рахунок запозичень (Brünne, Pfeil, camp). Семи «з'єднувати, зв'язувати», «крутити, вити», «вити», «різати» відіграють важливу роль для семантичних змін у германських мовах. Більшість назв зброї в цих мовах пов'язана із семою «різати» – це назви щита, меча, списа.

Германці надавали зброї власні імена та присвоювали особливі якості (мечі Бальмунг, Грам, Дайнслейф). Зброєю володіли й давні германські боги. Ньорду належала сокира, Фрейру – чарівний меч, молот Міолнір був атрибутом бога Тора, спис Гунгнір – бога війни Одіна. На свою зброю германські воїни наносили рунічні знаки. Дві англосаксонські руни Yr «лук» і Gar «спис» навіть мають назви видів зброї. Етнічними «вандалі», «сакси», «германці», імовірно, пов'язані зі значеннями видів зброї («спис», «короткий меч», «короткий спис»). Назви зброї входять до складу давньогерманських і давньоскандинавських антропонімів. Частина імен -brant-, -ecke/egge-, -gēr-, -ketill-, -oddr- були особливо продуктивними.

Отже, у своєму житті германці приділяли велику увагу військовим атрибутам і зброї. Володіння зброєю чоловіком означало повноліття і статус воїна. Особливою зброєю володіли головні боги пантеону, героїчна зброя отримувала власні імена, в особистих іменах германці застосовували назви різних видів зброї. Отже, зброя усвідомлювалася ними як істота зі своїми якостями, помічник у бою або як продовження них самих.

Ключові слова: культура, картина світу, мовна картина світу, давні германці, військові атрибути.

Tetyana KHOMENKO,

orcid.org/0000-0002-7871-1940

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor;

Associate Professor at the Department of German Language and Didactic

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University

(Kropyvnytskyi, Ukraine) tat04jana24@gmail.com**LANGUAGE WORLD VIEW OF ANCIENT GERMANS: MILITARY ATTRIBUTES**

The article runs about the language world view of ancient Germans. The processes of globalization lead to the cultures contact. For effective communication the interlocutors must have the idea about cultural heritage, which realities are reflected in the world language view. The notions of world view and language world view were investigated by Апресян, Караули, Косенко, Кононенко, Семчинський and others. The article's aim is to characterize lexical and etimological units for definiton of military attributes in the ancient Germans world view.

From the works of ancient authors (Plutarch, Julius Caesar, Cornelius Tacitus) is known, that adult german warriors devoted their lives to military actions. Military attributes and weapon were in the centre of their attention. Weapon was used during all important events of ancient Germans: initiation, marriage, funeral. With the help of weapon Germans foretold, sang songs before the fight, prepared for the battle. The analysis of meanings has shown that to the category of weapon and military attributes were other things gone (sax, spit), and vica versa: the parts of armament were gone to the category of household items (Messer). Germans vocabulary in the sphere of military terminology was enriched with the

help of language borrowings (*Brünne, Pfeil, camp*). Semes “connect”, “bind”, “twist”, “cut” play an important role for semantic changes in German languages. The great part of the weapon names in these languages is connected with the seme “cut” – it is the name of shield, sword, spear.

The Germans gave proper names to the weapon and assigned special qualities (swords *Balmung, Gram, Dainsleif*). The gods of ancient Germans owned weapon. *Njord* had an axe, *Freyr* had a magic sword, the hammer *Mjöllnir* was an attribute of the God *Thor*, the spear *Gungnir* belonged to the War God *Odin*. The German warriors applied runic signs on their weapon. Two Anglo-Saxon runes, *Yr* “bow” and *Gar* “spear” have the name of weapon categories. The ethnonyms “*vandali*” “*Saxons*” “*Germans*” probably are connected with the meanings of weapon categories (“*spear*”, “*short sword*”, “*short spear*”). The weapon names are parts of ancient German and ancient Scandinavian anthroponyms. The parts of names *-ketill-*, *-brant-*, *-ecke/egge-*, *-gēr-*, *-oddr-* were productive.

So, in their life ancient Germans paid considerable attention to military attributes and weapon. The possession of weapon by a man meant adulthood and the status of a warrior. The main Pantheon gods possessed special weapon, heroic weapon received proper names, in proper names Germans used different names of weapon categories. Thereby weapon was understood as living being with its own characters, as an aid or helper in the battle or as a continuation of their owner's being.

Key words: culture, world view, language world view, ancient Germans, military attributes.

Постановка проблеми. Світова глобалізація призводить до того, що представники різних культур діють у постійному контакті. Очевидно, взаєморозуміння між народами неможливе без знайомства з феноменами іншої культури. Протягом останнього століття вчені ретельно досліджували проблеми зв'язку культури й мови та їх взаємодії. Цими питаннями займалися В. Гумбольдт, Е. Сепір і Б. Уорф, Е. Холл, А. Вежбицька та інші. В. Постовалова стверджує, що за допомогою мови знання, отримані через досвід окремими індивідами, стають колективним надбанням і досвідом (Постовалова, 1988). Так, для успішного розуміння представників різних культур необхідні знання життєвих реалій, наявних у культурі й означених у мовній картині світу.

Аналіз досліджень. Ще В. Гумбольдт наголошував, що свідомість і мова в нерозривній єдності створюють суб'єктивний образ реально існуючого світу. У 30-х роках минулого століття Л. Вайсгербер увів у мовознавчу науку термін *sprachliches Weltbild* – мовна картина світу, маючи на увазі духовний зміст мови конкретної спільноти (Вайсгербер, 2009). Із того часу вивчення мовної картини світу є одним із основних завдань мовознавчої науки. Розгляду цієї проблеми присвятили праці Ю. Апресян, Ю. Караулов, О. Косенко, І. Кононенко, Г. Лукаш, С. Семчинський, В. Телія, О. Хроленко та інші.

У публікаціях останніх років розглядаються питання зв'язку мовної картини світу й асоціативної лексикографії (Уфимцева, Балясникова, 2019), співвідношення понять «мовна картина світу», «концептуальна картина світу», «художня картина світу» (Яремчук, 2020), впливу мовної картини світу на етнічну самосвідомість (Савинчукова, 2018).

Мета статті – виокремити й охарактеризувати лексико-семантичні та етимологічні мовні оди-

ниці на означення військових атрибутів і зброї в картині світу давніх германців.

Виклад основного матеріалу. Свідчення про давніх германців ми отримуємо з писемних повідомлень античних авторів (Плутарха, Юлія Цезаря, Плінія Старшого, Корнелія Тацита та інших). З їхніх описів відомо, що повнолітні та здорові чоловіки присвячували все своє життя військовим діям проти римлян, сусідніх і своїх, германських, племен. Германці мали всі можливі на той час роди військ (піхоту, кінноту, флот). Очевидно, що військові атрибути та зброя були в центрі уваги германських воїнів. З історичних писемних джерел можна зрозуміти, що після обряду ініціації на загальних зборах усіх повнолітніх чоловіків (тінгах), коли старші в племені вручали юнаку спис і щит, зі своєю зброєю він більше не розлучався. Зброя була присутня в усіх важливих життєвих подіях германців: при ініціації, укладенні шлюбу, похороні.

На початку спільного життя чоловік дарував жінці щит, меч і спис. Вона, у свою чергу, теж обдаровувала його зброєю (Тацит). Воїнів ховали разом зі зброєю. Підготовка до бою також передбачала застосування зброї та військових атрибутів. Одним із видів ворожіння на результат битви був поєдинок озброєних вояків свого та супротивного племені. Перед боєм германські воїни співали, прикриваючи губи щитами. Цей процес був також видом ворожіння (Тацит) і сприяв входженню в транс одержимості.

Озброєними германці відпочивали на бенкетах, організовували танці юнаків серед встромлених у землю вістрям уверх списів і мечів, з'являлися на тінги, голосували на них підняттям списів. Вожді повинні були обдаровувати зброєю своїх дружинників. Зброя була бажаним подарунком вождю від іншого племені (Тацит), яке сподівалося на його захист.

У розряд зброї могли переходити й побутові предмети, про що свідчить їх етимологічне значення в окремих германських і генетично пов'язане значення в інших індоевропейських мовах: *ash* (англ.) «ясен», да. *assc*, н. *Esche* «ясен», днв. *asc*, де. *ask*, дісл. *askr* «ясен, спис, судно»; < герм. **ask-iz* «ясен»; < іє. **os/os(en)* – «ясен»; *Dechsel* (нім.) «інструмент для обробки дерева», днв. *dehsala* «сокира», дісл. *řexla* «теслярська сокира», гот. *timrjan* «тесловати»; *Fahne* (нім.) «прапор», днв. *fano*, свн. *vane/van*, герм. **fanōn* «хустка, тканина», днв. **gundfano* «військовий прапор», днв. *gund* «бій, боротьба»; *oak* (англ.) «дуб», да. *āc*, «дуб; судно з дуба», де. *ēk*, н. *Eiche* «дуб», днв. *eih*, дісл. *eik* «дуб; човен, судно»; < герм. **aik-ō* «дуб»; *Sense* (нім.) «коса», днв. *segansa* «коса», дісл. *sigđr* «коса, меч», да. *sigđe*, снн. *Segede* «серп» < герм. **seg-* < іє. *sek-* «різати, сікти»; *yew* (англ.) «тис», да. *īw*, *ēow*, н. *Eibe* «тис», днв. *īwa*, *īha*, дісл. *ūr*; < герм. **īwō-īhwō-īgwō-īhwa-* «тис»; < іє. **(e)ī-цo/ojцā* < іє. **eī-* «червоноуватий, строкатий»; свн. *īwe* «лук», дісл. *Ivart* «лучник, стрілець із лука» (Левицький, 2008; *Paraschkewow*, 2004).

Цікавою є історія германського меча та слів, що його позначали. Так, німецьке слово *Messer* раніше складалося з двох частин **mat(i)* «їжа» та *sahs* «ніж, короткий меч». Друга частина *sahs* має зв'язок із латинським словом *saxum*, що означає «кремінь, камінь», і виявляє найдавніше значення слова *sahs* – «кам'яний ніж», а потім – «короткий кам'яний меч» (Розен, 1991: 9). Дослідники вважають, що германський *sahs* походить від ножа домашнього вжитку; клинок вигнутої форми пізніше став прямим (Бехайм). Ця зброя пережила еволюцію через *langсах* до *scamasax*. Маленькі ножі тепер слугували зброєю для лівої руки. Про ці ножі Посідоній повідомляв, що вони використовувалися для нарізання їжі (м'яса), їх піхви привішувалися до піхов скрамасаксів (Винклер). Так *sahs* перетворився на *Messer* і знову став уживатися для побутових цілей: *Messer* (нім.) «ніж», днв. *mezzisach*, герм. **matiz+sachsa* > днв. *mezzi-sachs*, да. *mete-seax* «меч для їжі» (Левицький, 2008: 58).

В. Бехайм розподіляє зброю на зброю наступу (меч, кинджал, спис, вили, коса, булава, молот, праща, лук) і зброю оборони (шолом, щит, обладунки) (Бехайм). Германці самі виготовляли зброю з дерева, каменю, шкіри, кістки, заліза та купували чи вимінювали в сусідніх народів. У часи Тацита звичайний германський вояк користувався в бою списом-фрамеею та щитом, піхотинці мали велику кількість дротиків, вершники – бойового

коня. Мечами, піками, панцерами, шоломами володіли небагато воїнів. Унаслідок звичаїв свого племені воїни-хати носили на собі ланцюги, що пізніше стали використовувати як військовий атрибут для залякування ворогів (Тацит).

Деякі назви зброї та військових атрибутів у германських мовах вважаються лексичними ізогласами або запозиченнями з інших мов: *Brünne* (нім.) «кольчуга, панцер» (укр. «броня»); днв. *brunna*, *brunnī*, свн. *brünne*, дс. *brunia*, да. *byrne*, дсканд. *brunja*, гот. *brunjō*, герм. **brunnjōn*; < кельт.: дісл. *bruinne*, ср. вал. *bronn* «грудна клітина» (*Pfeifer*); *arrow* (англ.) «стріла»; гот. *arhuazna* «стріла», дісл. *or*, да. *earh*, лат. *arcus* «лук» (Жлуктенко, Яворська, 1986: 131); *Speer* (нім.) «спис»: дісл. *sprīgr* «спис», да. *sperge*, дс., днв. *sper*, лат. *sragus* (Жлуктенко, Яворська, 1986: 131); *Pfeil* (нім.) «стріла»; днв. *rīl* «стріла», да *rīl* «цвях, вістря, дротик», «стріла», лат. *pīlum* «металевий спис» (Левицький, 2008: 485); *camp* (англ.) «табір»: да. *camp* «поле, битва», днв. *champf* (> н. *Kampf*) «битва» < лат. *campus* «поле» (Левицький, 2008: 485).

Між ученими германістами та славістами немає єдиної думки щодо походження слова «меч». Останні завважають можливість запозичення цього слова зі слов'янських у германські мови **тець/тьсь* > *mēkja* «меч». За поглядами В. Левицького, існувало єдине для слов'янських і германських мов індоевропейське джерело, інші дослідники припускають походження лексеми з єдиного невідомого джерела як запозичення з кельтської мови, як запозичення з германських мов у слов'янські (Левицький, 2008: 490).

В. Левицький наполягає на тому, що семи [з'єднувати, зв'язувати], [вити], [крутити, вити], [різати] мають виключно вагоме значення в регулярних повтореннях семантичних змін у германських мовах: меч: **(s)mēg-/mejk-/mik-* < **semə-/smē-* [різати] (Левицький, 2008: 490); щит: дісл. *borđ* «край, крайка, борт», да. *bord* «борт, край, щит» < **bheredh-* [різати] (Левицький, 2008: 448); щит: гот. *skildus* «щит», лит. *skiltis* «відрізана скиба» < *skel-* [різати] (Левицький, 2008: 447); щит: дісл. *sciath* «щит» < *skej-* [різати] (Левицький, 2008: 447); піхви: дісл. *skīđi* «піхви», *skip* «човен, судно» < *skej-* [різати] (Левицький, 2008: 448); наконечник стріли: дісл. *bīldr* «наконечник стріли» < **bheiā-* [бити] (Левицький, 2008: 446); спис: днв. *skaft* «ратище, спис», де. *skaft* «спис» < *sker-* [різати] (Левицький, 2008: 447); петля: днв. *snarahha* «петля», дісл. *snara* «сільце, мотузка з петлею», а. *nare* «тенета, сільце», днв. *snuog* «мотузка» < іє. **sner-*; лат. *pervus* «нерв,

сухожилля, тятива, сила»; < *sner- [зв'язувати; вити, плести] (Левицький, 2008: 451).

Значення зброї в житті германців підтверджується тим, що вони давали їй власні імена та приписували якості живих істот. Це демонструє міфологія та література про події германської доби. Германо-скандинавська літературна традиція знає чи не найбільшу кількість зброї з власним ім'ям. Лише англосаксонських мечів цього виду нараховується більше двохсот (Davidson, 1998: 102). Археологічними даними підтверджуються факти називання мечів власними іменами (Davidson, 1998: 102).

Герой епосу «Пісня про Нібелунгів» володів мечем Бальмунг (свн. Balmung), що міг розрубати будь-які шоломи й обладунки; у низці літературних джерел згадується меч Грам (дісл. Gramr «сердитий») Сигурда (Зігфріда), що міг розрубати навіть міцний камінь; конунгу Хегні («Діяння Данів») належав меч Дайнслейф (дсканд. Dainsleif «спадщина Мертвого»; Dain – ім'я (темного) альва, що його, напевне, створив). Цей меч не заспокоювався, поки не відчував пролиту кров.

Давні германські боги непогано озброєні. Це демонструє сцена, коли всі боги випробовують на Бальдрі різні види зброї: мечі, стріли, каміння. Значущим богам належала особиста зброя. Так, Фрейру належав меч, що самостійно вбивав ворогів, Ньорду – сокира, яку він під час війни першим встромив у ворота Асгарда. Бойовий молот Мйоллнір (дісл. mjöllnir < *meldunijaz; дпрус. mealde «блискавка», рос. молния < *mьldnъji- (Левицький, 2008: 67) належав богу Тору (його молот міг розбити все). Окрім того, він володів обладунками – поясом, що подвоював сили Megingjörđ (megin «влада, сила»; gjörđ «пояс») (Orchard, 1999: 110), і рукавичками, що дозволяли тримати Мйоллнір, Iarngreiper (jarn «залізо»; greiper «затискач») (Vane, 2020: 93). Головним атрибутом бога Одіна був спис Гунгнір (завжди влучав у ціль), іноді його зображували також із мечем або сокирою (Королев). Етимологія назви Гунгнір не в'ясаєна. В. Топоров і Т. Ване вказують на мотив коливання, коливання, розгойдування (Топоров, 2006: 327; Vane, 2020: 81). В. Топоров посилається на епізод, коли Одін, простромлений власним списом, гойдався на ясені Ігдрасилі. Також можна згадати той факт, що кидок Гунгніра Одіном почав (розгойдував) війну між асами та ванами.

Імовірно, за традиціями шаманізму, своїм списом, змоченим його ж кров'ю, Одін викарбував перші руни на дереві. Археологи знаходять зброю, на яку нанесені руни (спис з Ковеля, спис з Евре

Стабю). Руни Перемоги вирізували на руків'ї мечів, ножів, наконечниках списів для магічного впливу на підвищення дійовості зброї. Але назви рун трьох етирів не мають прямого стосунку до зброї. Лише в англосаксонському рунічному алфавіті з'явилися руни Yr – «лук», Gar – «спис». Ці руни були корисними для воїнів і в подорожах (Page, 1973: 45).

У назві племені вандалів корінь слова означає «спис». Одна з версій етимологізації цього етноніма стверджує, що слово vandali має значення «воїни, озброєні списками» й пов'язане з коренем *wand-/*wind-, що позначав «спис»; гот. wandus «прут», дісл. vondr «палка» (Левицький, 2008: 478). Назва списа, старовинної германської зброї, ger (двн. gēr, герм. gaiza (Paraschkewow, 2004: 120)), як зазначають деякі дослідники, міститься в етнонімі «der Germane» (Розен, 1991: 8). Ще один відомий германський етнонім «сакси» походить від назви зброї. Уважається, що назва «сакси» містить у собі етимон sahs «короткий меч» (Розен, 1991: 9). Інтернет-джерела подають як одну з версій етимологізації етноніма «херуски» думку Якоба Грімма про зв'язок цього слова з гот. hairus та англ. heogu «меч».

Велика кількість давньогерманських і давньоскандинавських імен міститься у своєму складі назви різних видів зброї:

– двн. brant «лезо меча», дсканд. brandr, дфрз. brond «лезо меча», да. brand, brond «меч» (поет.), герм. *brandaz «горіння», іс. *gwher- «гріти» (OED); дсканд. Ásbrandr (áss «бог із роду асів»); двн. Brandolf, дсканд. Brandulfr (ulfr «вовк»); двн. Gotbrant, дсканд. Guđbrandr (guđ/gođ «бог»); двн. Hildebrand дсканд. Hildibrandr (hildir «битва»); дсканд. Vébrandr (vé «святилище»); дсканд. Þórbrandr (þorr «Тор, Донар – бог грому») (NN; Peterson, 2007);

– свн. ecke/egge «лезо зброї, вістря», а. edge «лезо, вістря», герм. *agjō «лезо, край», герм. *ak'-, *ok'- «гострий» (Paraschkewow, 2004: 79); н. Eckbert, Egbert, Eckbrecht, Egbrech «з блискучим мечем» (двн. beraht «блискучий»); н. Echart, Eckhart, Eckhart «з твердим мечем» (hart «твердий»); дсканд. Egill «лезо» (Paraschkewow, 2004; Peterson, 2007);

– двн., дс. gēr «спис», ісл., норв. geirr «спис», да. gār «спис», герм. *gaiza «спис», герм. *ghaiso «дротик, спис для кидання» (Paraschkewow, 2004: 121); дсканд. Ásgeirr, а. Oscar/Oskar, двн. Ansgar (*ansu- «бог з роду асів»); дсканд. Friđgeirr (friđr «спокійний»); Geirr «спис»; Geira (жін.) «спис»; Geirfinnr (finn «фін»); Geirleifr (leifr «нащадок», «той, хто залишився»); Geirmundr (mundr

«захист»); Geirný (жін.) (nýr «новий»); Geirólfr (ulfr «вовк»); н. Gernot (nōt «необхідність, небезпека»); Gerolf (Wolf «вовк»); дсканд. Hallgeirr (hallr «камінь»); Hróðgeirr (hróðr «честь, слава»); н. Notger, алем. Notker (nōt «необхідність, небезпека»); дсканд. Oddgeirr (oddr «лезо, вістря»); герм., лат. Radagaisus (гот. raþs «легкий»); дісл. Sörkviðr, дсканд. Sorkvir, дан. Sverker, дсканд. Sverkir, дсканд. *Svartgeirr, (svatr «чорний»); дсканд. Þorgeirr (þorr «Тор, Донар – бог грому») (NN; Paraschkewow, 2004);

– дісл. ketill, да. cytel, днвн. kezzil, лат. Catinus > catillus «казан, котел» (Жлуктенко, Яворська, 1986: 132), дсканд. ketill «казан, шолом» (NN); дсканд. Arnkell (orn «орел»); Áskell (áss «бог з роду асів»); Hrafnkell (hrafn «ворон»); Ketilbjörn (björn «ведмідь»); Ketill «шолом, казан»; Otkell (oddr «лезо, вістря»); Steinkell (steinn «камінь»); Þórkell (þorr «Тор, Донар – бог грому») (NN; Peterson, 2007);

– дсканд. oddr «вістря, лезо зброї», да. ord «вістря зброї, списа», герм. *uzdaz «вказаний наверх», іє. *uzdho- (OED): дсканд. Oddbjörg (жін.) (björg, berg «підтримка, скала»); Oddbjörn (björn «ведмідь»); Oddfríðr (жін.) (fríðr «спокійний»); Oddlaug (жін.) (laug «джерело»); Oddleifr (leifr «нашадок», «той, хто залишився»); Oddný (жін.) (nýr «новий»); Oddr «лезо, вістря»; Oddrún (жін.) (rún «таємниця, руна»); Þóroddr (þorr «Тор, Донар – ім'я бога грому») (NN; Peterson, 2007).

У давньогерманському епосі оспівувалися звичні види зброї та військові атрибути, при цьому застосовувалися різні засоби виразності: метафори, порівняння, епітети. Створені скопами (і скальдами) асоціативні образи були досить незвичайними, вони реалізовувалися у вигляді складних метафор (кенінгів). Корабель часто називали sæ-hengest, що давньоанглійською мовою означає «морський кінь»; меч – hilde-leoma (світоч бою); бій – sweord-pleza (гра мечів), кров – beado-swāt (бойовий піт) (Жлуктенко, Яворська, 1986: 135).

І сьогодні військова атрибутика представлена у фразеологічних виразах. Так, метафоричне сполучення einen auf den Schild erheben «возвеличити, зробити своїм вождем» походить із часів давніх германців, коли новообраного вождя на щиті тричі несли перед народом, щоб кожен міг його побачити (Розен, 1991: 10). Відголоски зв'язків з Римською імперією передає фразеологізм auf diesem Messer kann man bis nach Rom reiten (ніж настільки тупий, що на ньому можна домчати аж до Рима).

Пізніше, у часи лицарства, з'явилися поняття, що сьогодні вживаються в переносному значенні: einem den Steigbügel halten, einem in den Sattel helfen (допомагати комусь у кар'єрі), mit offenem Visier kämpfen (діяти чесно, «з відкритим заборолом»), etwas im Schilde führen (мати таємні наміри), jmdn. im Stich lassen (залишити когось напризволяще, у біді). Слово Spießbürger спочатку означало озброєного пікою міського жителя, потім у переносному значенні – обмежену людину, міщанина (der Spießler) (Розен: 20, 22).

Висновки. Беручи до уваги те, що основною діяльністю давніх германців були військові дії, цілком закономірною є їхня увага до зброї та військових атрибутів. Аналіз значень лексичних одиниць показав, що знаряддя праці могли використовуватися як зброя (коса, сокира), а деякі предмети зброї переходили до предметів побуту (ніж – «меч для їжі»). Різні види зброї знайшли своє місце в міфологічному зображенні образів богів. Причому зброя окремих богів мала власні назви й особливі якості, що демонструвало їхню провідну роль у германському пантеоні. Багато германських і скандинавських антропонімів мають у своєму складі назви зброї та військових атрибутів. Особливо продуктивними були -brant-, -ecke/egge-, -gēr-, -ketill-, -oddr-. Отже, зброя вважалася невід'ємною частиною життя германців та усвідомлювалася ними як істота зі своїми якостями, помічник у бою або як продовження них самих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бехайм В. Энциклопедия оружия (Руководство по оружейведению. Оружейное дело в его историческом развитии от начала средних веков до конца XVIII в.). URL: annales.info.
2. Вайсгербер Й. Л. Родной язык и формирование духа. Москва : URSS: Либриком, 2009. 229 с.
3. Винклер П. Германцы: воины темных веков. URL: www.medievalmuseum.ru.
4. Жлуктенко Ю. О., Яворська Т. А. Вступ до германського мовознавства. Київ : Вища школа, 1986. 232 с.
5. Королев К. Скандинавская мифология. Энциклопедия. URL: royallib.com.
6. Левицький В. В. Основи германістики. Вінниця : Нова книга, 2008. 528 с.
7. Постовалова В. И. Картина мира в жизнедеятельности человека. *Роль человеческого фактора в языке: язык и картина мира.* Москва : Наука, 1988. С. 8–69.
8. Розен Е. В. Немецкая лексика: история и современность : учебное пособие. Москва : Высш. шк., 1991. 96 с.
9. Савинчукова Е. Г. Влияние языковой картины мира на этническое самосознание. *Вестник Московского государственного областного университета.* 2018. № 1. URL: www.evestnik-mgou.ru.
10. Тацит Корнелий. О происхождении германцев и местоположении Германии. URL: www.hist.msu.ru.

11. Топоров В. Н. Исследования по этимологии и семантике. Москва : Языки славянских культур, 2006. Т. 2 : Индоевропейские языки и индоевропеистика. Кн. 1. 544 с.
12. Уфимцева Н. В., Бялясникова О. В. Языковая картина мира и ассоциативная лексикография. *Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 2 «Языкознание»*. 2019. Т. 18. № 1. С. 6–22.
13. Яремчук А. Мовна картина світу – концептуальна картина світу – художня картина світу: параметричні ознаки й характер співвідношення. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2020. № 8 (1). С. 69–76.
14. Bane T. *Encyclopedia of Mythological Objects*. Jefferson : McFarland, 2020. 228 p.
15. Davidson H. E. *The sword in anglo-saxon England: its Archaeology and Literature*. Woodbridge : Boydell & Brewer Ltd, 1998. 286 p.
16. Nordic Names. URL: www.nordicnames.de (NN).
17. Online Etymology Dictionary. URL: www.etymonline.com (OED).
18. Orchard A. *Dictionary of Norse Myth and Legend*. London : Cassell, 1999. 224 p.
19. Page R. I. *An Introduction to English Runes*. London : Methuen, 1973. 249 p.
20. Paraskewow B. *Wörter und Namen gleicher Herkunft und Struktur: Lexikon etymologischer Dubletten im Deutschen*. Berlin/New-York : Walter de Gruyter, 2004. 437 S.
21. Peterson L. *Nordiskt runnamnslexikon: femte, reviderade utgåvan*. Institutet för språk och folkminnen, 2007. 345 p.
22. Pfeifer W. *Etymologisches Wörterbuch des Deutschen*. URL: www.dwds.de.

REFERENCES

1. Boeheim W. *Entsiklopediya oruzhiya (Rukovodstvo po oruzhiyevedeniyu. Oruzheyinoye delo v jeho istoricheskom razvitiyi ot nachala srednih vekov do nachala XVIII v.)* [Encyclopedia of weapon (Equipment guide. Arms business in its historical development from the beginning of Middle Ages till the end of XVIII century)]. URL: annales.info [in Russian].
2. Weisgerber J. L. *Rodnoy yazyk i formirovaniye duha* [Native language and the formation of spirit]. Moscow: URSS: Librikom, 2009. 229 p. [in Russian].
3. Vinkler P. *Germanzy: voyiny tyomnyh vekov* [The Germans: warriors of dark ages]. URL: www.medievalmuseum.ru [in Russian].
4. Zhluktenko Yu. O., Yavors'ka T. A. *Vstup do germans'kogo movoznavstva* [The introduction into German linguistics]. Kyiv: Vyscha shkola, 1986. 232 p. [in Ukrainian].
5. Korolyov K. *Skandinavskaya mifologiya. Entsiklopediya* [Skandinavian mythology. Encyclopedia]. URL: royallib.com [in Russian].
6. Levytskyi V. V. *Osnovy germanistyky* [Basics of German studies]. Vynnytsya: Nova knyga, 2008. 528 p. [in Ukrainian].
7. Postovalova V. I. *Kartina mira v zhiznedeyatel'nosti cheloveka* [The world view in the vital activity of a person]. The role of human factor in a language: language and world view. Moscow: Nauka, 1988. Pp. 8–69 [in Russian].
8. Rozen E. V. *Nemetskaya leksika: istoriya i sovremennost'* [The German vocabulary: history and modernity]. Moscow: Vysshaya Shkola, 1991. 96 p. [in Russian].
9. Savinhukova E. G. *Vliyanie yazykovoi kartiny mira na etnicheskoye samosoznaniye* [The influence of the language world view upon the ethnic identity]. *Bulletin of Moscow State Regional University*. 2018. No 1. URL: www.evestnik-mgou.ru [in Russian].
10. Tacitus Cornelius. *O proishozhdeniyi germantsev i mestopolozheniyi Germaniyi* [De origine et situ Germanorum]. URL: www.hist.msu.ru [in Russian].
11. Toporov V. N. *Issledovaniya po etimologii i semantike* [The investigations in etymology and semantics]. Bd. 2: Indo-European languages and Indo-European studies. B. 1. Moscow: Yazyki slavyanskikh kultur, 2006. 544 p. [in Russian].
12. Ufimtseva N. V., Balyasnikova O. V. *Yazykovaya kartina mira i assotsiativnaya leksikografiya* [The language world view and associative lexicography]. *Bulletin of Volgograd State University. Part 2: Linguistics*. 2019. Bd. 18, No 1. Pp. 6–22 [in Russian].
13. Yaremchuk A. *Movna kartyna svitu – kontseptual'na kartyna svitu – hudozhnya kartyna svitu: parametrychni oznaky i harakter spivvidnoshennya* [The language world view – the conceptual world view – the artistic world view: permetric features and character of correlation]. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2020. № 8 (1). Pp. 69–76 [in Ukrainian].